

significantly reduces the risk of severe complications during injury, reduces the term of return to the military service, and in most cases can save lives of the wounded.

Key words: *life safety, tactical medicine, serviceman, premedical aid, self-help, injuries.*

УДК 378.147.091.33:027.22:615.825-051]:364-786-053.4/.6-056.26

Олена Суцєнко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID0000-0002-2505-5196

DOI 10.24139/2312-5993/2018.06/284-294

ТЕОРЕТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ЦЕНТРУ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У статті обґрунтовано актуальність і перспективи формування та розвитку професійних якостей особистості майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; розкрито основи організації й методики формування професійних якостей у роботі та практичній підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в умовах центру комплексної реабілітації дітей із інвалідністю. Успішне виконання професійної діяльності будь-якого працівника соціальної сфери залежить від оволодіння та вдалого використання ним низки характеристик, у тому числі професійних якостей особистості. Доведено, що професійна діяльність фахівців з фізичної реабілітації має реалізовуватися на базі системи професійних якостей. У процесі оволодіння, освоєння й виконання практичної професійної діяльності особистості психологічні якості поступово закріплюються, професіоналізуються, утворюючи самостійну систему правил поведінки, реагування, спілкування фахівця з дитиною або її представником.

Ключові слова: *професійні якості, організація, дослідження, методика, фахівець з фізичної реабілітації, професійна підготовка.*

Постановка проблеми. Наше суспільство на сьогодні потребує компетентних і висококваліфікованих професіоналів, здатних, за результатами лікування, якісно та ефективно відновлювати стан здоров'я дітей, які мають статус дитини з інвалідністю. Тому виникає необхідність формування професійно значущих якостей у майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. Процес становлення та розвитку суспільства, соціальної політики держави вимагає переходу до повного типу гуманістично-інноваційної, фахової реабілітаційної освіти, яка здійснюється на основі впровадження нового змісту, форм, методів навчання, підвищення якості професійної підготовки, розвитку професійно значущих якостей майбутнього фахівця з фізичної реабілітації в умовах реабілітаційних центрів, що відповідають вимогам сучасної реабілітаційної роботи з дітьми, яким встановлено статус «дитина з інвалідністю» [1].

Отже, відповідна професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, формування їх професійних якостей є актуальним питанням, проблемою сучасності. Життєвий досвід, практика фізичної реабілітації сприяють комплексній реалізації проблеми реабілітації дітей з інвалідністю, виховання, формування позитивного морального та психофізичного клімату в суспільстві [2].

Аналіз актуальних досліджень: Актуальною проблемою сучасної педагогічної теорії і практики є процеси професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до практичної та методологічної реабілітаційної діяльності з дітьми з інвалідністю в умовах реабілітаційного центру. Підвищена увага до цього питання значної кількості соціологів, психологів, педагогів зумовлена тим, що діти з обмеженими фізичними можливостями в сучасному демократичному суспільстві не мають права залишатися на узбіччі соціально-культурних процесів, системи людських взаємовідносин і цінностей. Ці діти мають такі самі права, як і здорові, їм необхідно повноцінно навчатися, отримувати загальну освіту та в майбутньому приносити користь суспільству й державі [6].

Важливим методологічним принципом у визначенні та проведенні експериментальної роботи щодо практичної підготовки фахівців з фізичної реабілітації для більш ефективного виконання професійної діяльності є принцип діалектичної єдності діяльності й особистого підходу. Він спрямований на відому психологічну закономірність єдності свідомості та діяльності фахівця.

Відомий психолог С. Рубінштейн доводив, що основний позитивний зміст положення про єдність свідомості й діяльності полягає у твердженні та взаємозумовленості: діяльність людини зумовлена формуванням її свідомості, психічних властивостей, а ці, останні, здійснюючи регуляцію людської діяльності, є умовами їхнього адекватного виконання [7].

В Україні фізична реабілітація, як освітньо-професійна дидактична галузь, знаходиться на етапі свого становлення та формування. З 1998 до Державного класифікатора професій внесено спеціальність «Фахівець з фізичної реабілітації», що значно стимулювало організацію розроблення науково-методичної бази спеціальності, запровадження експериментальної роботи щодо підготовки фахівців з фізичної реабілітації з теоретичних засад, обґрунтування змістової специфіки професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів. Результати аналізу практичної діяльності, методичної літератури свідчать про необхідність опрацювання, організації й методичного супроводу експериментальної роботи в напрямі практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в умовах центрів комплексної реабілітації дітей із інвалідністю.

Серед проблем, у глибокій та всебічній розробці яких зацікавлені як представники теоретичних наук про людину, так і практики, важливе місце

посідає проблема прикладних методів та методик формування й розвитку професійних якостей особистості майбутнього фахівця з фізичної реабілітації.

В Україні, за прикладом прикладної психології на Заході, активні групові методи психологічної дії широко застосовуються в різних сферах. У зв'язку з цим у даний час широке застосування отримали інтенсивні форми навчання та виховання особистості у вигляді тренінгів, семінарів, конференцій. Проте їх вплив на розвиток особистісних якостей майбутніх фахівців недостатньо вивчений. Аналіз цієї проблеми представлений у роботах Р. М. Андрєєвої, І. В. Банкова, А. А. Деркач, Ю. М. Ємельянова, С. К. Каземирова, В. П. Кутішенко, В. О. Лефтерова, Л. В. Мови, Л. І. Мороз, Б. Д. Паригіна, Л. А. Петровської, С. І. Редько, В. А. Сіверського, І. А. Слободянюка, А. М. Сухова, В. М. Федорчука, Ю. М. Швалба.

Мета статті – розкрити й систематизувати зміст організації та методик формування професійних якостей і реабілітації, практичної складової системи професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації в умовах центрів комплексної реабілітації дітей з інвалідністю. Обґрунтування педагогічних умов, що сприяють формуванню професійних якостей майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Методи дослідження: теоретичний аналіз науково-методичної і психолого-педагогічної літератури та узагальнення, систематизація, педагогічний контроль, порівняння й обробка даних, абстрагування.

Виклад основного матеріалу. Зміст підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації має знайти відображення в історичних засадах реабілітаційної роботи, її сутності, основних напрямках і методиках роботи з людьми. Поняття професійно важливих якостей впровадив у вітчизняну психологію В. Д. Шадриков, який розумів їх як такі індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність роботи й успішність практики. Значення даної підсистеми на психологічній системі професійної діяльності, вважає науковець, підкреслюється через те, що «професійно важливі якості виконують роль тих внутрішніх умов, якими переломлюються зовнішні впливи, підвищуючи вимоги діяльності, виступаючи вузловим моментом формування» всієї системи [8].

В. Д. Шадриков [8] подає два тлумачення професійних якостей.

По-перше, під професійними якостями він розуміє «індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності й на успішність освоєння цієї діяльності». До таких він відносить здібності, однак, на його думку, вони не вичерпують усього об'єму професійних якостей.

По-друге, науковець [8] вважає, що система професійних якостей – це ті внутрішні умови, через які переломлюються зовнішні дії й вимоги до діяльності. Отже, розвиток професійних якостей та їх систем виступає вузловим моментом психологічної системи діяльності.

Професійні якості є одним із найважливіших чинників професійної придатності, вони не тільки характеризують певні здібності, але й органічно входять до їх структури, розвиваючись у процесі навчання і практичної діяльності [4].

Саме тому потрібно відзначити, що навчання має розвивати такі якості, як емпатія, комунікативність, співчуття, готовність прийти на допомогу, що закладені в ментальності української душі.

Важливою рисою фахівців з фізичної реабілітації є альтруїзм як здатність робити добро іншій людині, незалежно від її походження, віри, соціального статусу, користі, яку вона приносить суспільству. Тому альтруїстична установка, що входить в особистісні якості, вимагає від фахівця вміння піднятися над своїми власними бажаннями й потребами та надати пріоритет потребам людини. Чесність – необхідна якість фахівця з фізичної реабілітації. Він має говорити коректну правду про ситуацію людини, яка звернулася за допомогою, про можливості розв'язання її проблем, про труднощі, що зустрічаються в роботі, про можливі недоліки, помилки та способи їх корекції. Чесність – одна з умов довіри до фахівця з боку батьків дитини, колег Центру. У її зміст входять правдивість, єдність слова і справи, добровільне визнання недоліків у роботі, помилок.

Совість виступає внутрішнім контрольним механізмом свідомості, що означає спільне бачення, можливість подивитися на свої вчинки очима інших людей або з позиції найвищих моральних імперативів. У фахівця з фізичної реабілітації совість – це почуття моральної відповідальності за власну поведінку, потреба діяти відповідно до власних уявлень про добро і справедливість. Керуючись власним почуттям справедливості й моральними цінностями суспільства, спираючись на совість, він може розібратися в найскладнішій практичній ситуації та прийняти вірне, виправдане рішення. Головним для поняття «справедливість» є повага прав і гідності людини, як вона виконує свої обов'язки. Для фахівця з фізичної реабілітації справедливість означає таке виконання своїх обов'язків, щоб справедливість була щодо інших і завжди зберігалася почуття власної гідності. Ця риса має бути постійно присутня у взаємовідносинах фахівця з фізичної реабілітації з батьками, дітьми та колегами. Етичні категорії гідності й честі займають особливе місце у структурі моральної свідомості, оскільки вони торкаються глибини внутрішнього світу людини й виступають основою моральної культури особистості.

Визначення та оцінка професійних якостей мають велике психодіагностичне значення, вони суттєво впливають на результати діяльності, тому їх слід урахувувати під час професійного відбору. Під час вивчення професійних якостей слід урахувувати, що деякі з них можуть бути (придатними) й відносно стабільними (наприклад, типологічні

властивості нервової системи), інші, навпаки, підлягають розвиткові й тренуванню (певної психічної якості).

Тому спеціально спрямоване формування й удосконалення таких професійних якостей і їх коригування (тренування) можуть активно проводитися під час підготовки до майбутньої діяльності. Для фахівця з фізичної реабілітації важливі самоповага особистості, недопустимість посягань на її суб'єктивність, свободу. Гідність реалізується через порядність, чесність, скромність, вимогливість до себе, самовладання, благородство. Еталоном порядності, моральної досконалості фахівця з фізичної реабілітації є благородство. Честь – форма самоповаги особистості, перетворена в соціально-моральну цінність. Вона тісно пов'язана з довірою. Суб'єктивне почуття честі знаходить відображення в гідній поведінці реабілітолога навіть у складних ситуаціях.

Уважність і спостережливість також є необхідними рисами особистості фахівця з фізичної реабілітації. Всі зміни в настрої пацієнта, його своєчасна підтримка, розвіяння сумнівів дають можливість побачити їх справжню уважність.

Толерантність фахівця з фізичної реабілітації заснована на принципі поваги особистості в кожній людині, визнання за нею права вибору. Ця якість дає змогу прийняти людину такою, як вона є, визнати її право бути самою собою, мати власні погляди, переконання. Скромність реабілітолога тісно пов'язана із самокритичністю й високою вимогливістю до себе. Ставлення людини до самої себе є надзвичайно важливим індикатором її вміння розв'язувати проблеми інших як свої власні. Адже «людина, яка нездатна зрозуміти саму себе, не зрозуміє й іншого, а не вміючи вирішити свої проблеми, не зможе допомогти ближньому», – справедливо вважає О. Г. Карпенко [3]. Витримка та самовладання є важливими якостями особистості фахівців із фізичної реабілітації. Адже витримка дає змогу зберігати зовнішньо спокійний вигляд, а самовладання допомагає зберігати спокій у душі. І навіть якщо пацієнт виплесне власні негативні емоції, то стриманість і самовладання стануть у нагоді для продовження роботи з ним.

Професійні якості – це окремі динамічні риси особистості, окремі психічні і психомоторні властивості (виражені рівнем розвитку відповідних психічних і психомоторних процесів), а також фізичні якості, що відповідають вимогам певної професії й сприяють успішному оволодінню цією професією.

А. В. Карпов [4] тлумачить професійні якості як індивідуальні властивості суб'єкта діяльності, що необхідні й достатні для її реалізації на нормативно заданому рівні і які значущо й позитивно корелюють хоча б із одним (або декількома) її основними результативними параметрами – якістю, продуктивністю, надійністю.

А. К. Маркова [5] вважає, що професійні якості, з одного боку, є передумовою професійної діяльності, а з другого – вони самі вдосконалюються, шліфуються в ході діяльності, будучи її новоутворенням.

Отже, професійні якості – це успішність в оволодінні і здійсненні фахівцем певних видів професійної діяльності. За функцією професійні якості можуть виступати не тільки психічні та особистісні, але й непсихологічні властивості суб'єкта діяльності (соматичні, біологічні, морфологічні, конституційні, типологічні, нейродинамічні та інші). Професійні якості – це соціально обумовлені й соціально значущі якості, яких вимагає сучасність від фахівця тієї чи іншої професії, професійні якості – динамічне явище; вони формуються поступово, знаходяться в постійному розвитку, неоднакові й різнорівневі на різних етапах досягнення фахівцем професійної досконалості.

Для майбутнього фахівця з фізичної реабілітації необхідним є також самоконтроль (самовладання) – особливість вольової поведінки людини, а у стійких формах – вольова риса вдачі, що виявляється в умінні володіти своїми почуттями й настроями, стримувати власні прагнення, якщо вони ведуть до неправильних реакцій, не допускати імпульсних дій. Внутрішня здатність людської волі творити добро становить сутність любові. Адже любов – це перша важлива моральна чеснота кожної людини. Любов поглиблює рівень довіри, відвертості, взаєморозуміння між пацієнтом і фахівцем із фізичної реабілітації, при цьому байдужість до людини призводить до неухважності, нерозуміння її внутрішнього світу та зменшує ефективність впливу на неї.

Адекватна самооцінка необхідна фахівцю з фізичної реабілітації при здійсненні важливих для суспільства професійних функцій. Адже самооцінка – це не лише пізнання самого себе, але й певне ставлення до себе: до своїх якостей і станів, можливостей, фізичних і духовних сил, тобто – самосвідомість. Будучи складником Я-концепції, самооцінка відображає ступінь розвитку в людини відчуття самоповаги, відчуття власної цінності й позитивного ставлення до всього того, що входить у сферу її Я. Тому низька самооцінка передбачає неприйняття себе, самозаперечення, негативне ставлення до своєї особистості та впливає на якість реабілітаційних послуг.

Адекватна самооцінка допомагає фахівцю з фізичної реабілітації правильно організувати управління своєю практичною діяльністю та поведінкою. Самоповага, упевненість у своїх діях, вимогливість до себе, адекватність самооцінки, самокритичність, самоактуалізація відображають сутність Я-концепції фахівця.

Одним із чинників професійної якості є вміння спілкуватися – комунікабельність. Комунікабельність є однією з вирішальних якостей фахівця з фізичної реабілітації, тому що від неї залежить успіх його діяльності в цілому. Саме у спілкуванні, разом із тим і в розробленні плану спільних дій щодо розв'язання фізичної проблеми дитини, передбачає процес його виконання та результати.

Тому під час навчання, підготовки потрібно сформулювати в майбутніх фахівцях із фізичної реабілітації культуру спілкування з батьками дитини, що є однією з найбільш важливих форм зовнішнього прояву внутрішньої культури особистості.

Оптимізм (з латин. *optimus* – найкращий) – це погляд на життя з позитивної точки зору та впевненість у кращому майбутньому. Оптимізм – це вміння бачити кращі сторони, вірити в успішний результат реабілітації.

Фахівець із фізичної реабілітації, будучи реалістичним, позитивним, впевненим у можливості здійснення соціальної справедливості, здатності людини до постійного саморозвитку та самовдосконалення, уселяє оптимізм, радість, надію й віру в сім'ю, яка виховує дитину з інвалідністю. Адже оптимізм – це глибока довіра до життя й до людей, доброзичливість – риси, без яких неможливо працювати в соціальній сфері. Воля, як свідоме регулювання людиною своєї поведінки та діяльності, виявляється в умінні долати внутрішні та зовнішні труднощі в здійсненні цілеспрямованих дій і вчинків. Конкретно вона виступає в таких рисах характеру, як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, мужність; на особистісному рівні виявляється в силі волі, енергійності, наполегливості, витримці та ін. Без розвинутої сили волі фахівець із фізичної реабілітації не зможе виконати свій професійний обов'язок. Адже здатність не відступати перед труднощами, перешкодами, що виникають у процесі роботи, уміння доводити справу до кінця – необхідні для виконання професійних функцій фахівцю професії соціальної установи.

Професія фахівця з фізичної реабілітації – це одна з тих професій, що не терпить застою у знаннях. Це зумовлено небувалим науково-технічним та соціальним прогресом, духовним розвитком нашого суспільства, інтенсивним ростом запитів та потреб вихованців у різних галузях знань, різноманітним інтересам. Але найголовніше – те, що сучасна практика ставить таке розмаїття питань і ситуацій, розв'язати які може людина не просто освічена, а мисляча. Усе це зобов'язує майбутнього фахівця з фізичної реабілітації систематично вдосконалювати свою професійну майстерність, займаючись самоосвітою та самовихованням.

У майбутній професії фахівця з фізичної реабілітації студентів захоплює широка сфера діяльності; «можливість творити добро»; бажання надати допомогу всім верствам населення і «можливість розв'язувати проблеми людей, щоб зробити їхнє життя кращим»; постійне спілкування з новими й цікавими людьми; шляхетність професії.

З огляду на практичну діяльність студенти впевнені, що у професійному портреті фахівця з фізичної реабілітації не повинні бути такі якості, як брутальність, повільність, помисливість, нерішучість, нестриманість, нетерпимість, уразливість, холодність.

Для більш ефективної підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації необхідно:

- в існуючу модель підготовки та практичної діяльності фахівця ввести більш розширений блок особистісних якостей;
- співвідношення теоретичних і практичних занять зробити з істотною перевагою на користь практичних (семінари, соціально-психологічні тренінги, професійна та волонтерська діяльність);
- у систему професійної підготовки включити більше число ігрових методик і тренінгів;
- у процесі підготовки фахівців спиратися на особистісно-орієнтований підхід.

Ураховуючи методичні матеріали щодо змісту моделі підготовки майбутнього фахівця з фізичної реабілітації та практичного досвіду, до позитивних сторін можна віднести здійснення цілеспрямованого процесу розроблення й реалізації єдиних педагогічних вимог до загальноосвітньої підготовки студентів; результативність навчання досягається через активізацію навчального процесу, використання і впровадження в навчальний процес таких форм та методів навчання, як семінарські і практичні заняття, дискусії, моделювання виробничих та практичних ситуацій.

Визначення й оцінка професійних якостей мають велике психодіагностичне значення, вони мають істотний вплив на результати діяльності, тому їх обов'язково слід ураховувати під час професійного відбору. Під час вивчення професійних якостей слід ураховувати, що деякі з них можуть бути (придатними) й відносно стабільними (наприклад, типологічні властивості нервової системи), інші, навпаки, підлягають розвитку й тренуванню (певної психічної якості).

Тому, спеціально спрямоване формування й удосконалення таких професійних якостей і їх коригування (коригувальні тренування) можуть активно проводитися під час підготовки до майбутньої діяльності. Доцільність проведення такого тренування особливо зростає в тих випадках, коли достатньо висока мотивація до оволодіння професійною діяльністю протистоїть низькому розвитку професійних якостей. Використання при підготовці фахівця з фізичної реабілітації сучасних технологій створюють атмосферу невимушеного обговорення проблем, знімають низку бар'єрів – страх помилитися, виглядати некомпетентним, сприяють набуттю знань у галузі психології особистості; дають змогу використовувати методичні прийоми групової роботи; розвивають компетентність у спілкуванні (побудова бесіди, бути керівником дискусії); вміле розв'язання конфліктних ситуацій; розвивають уміння й потреби в пізнанні інших людей, гуманістичне ставлення до них. У низці інших випадків низький рівень професійних якостей може бути нейтралізований шляхом виробничої компенсації. Проте бувають випадки, коли недостатньо виражені професійні якості не підлягають ні

тренуванню, ні компенсації. Тоді варто говорити про непридатність даної людини до даного виду діяльності, хоча на іншій роботі вона може бути хорошим фахівцем. До недоліків у підготовці фахівця в галузі фізичної реабілітації можна віднести відсутність цілеспрямованого професійного добору абітурієнтів; відсутність чіткого розуміння викладачами моделі фахівця та його професіограми; відсутність підручників.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Слід звернути увагу на те, що підвищення ефективності процесу формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців із фізичної реабілітації можливе, якщо врегулювати складний процес становлення фахівця з фізичної реабілітації як особистості, який відбувається в результаті навчання, розвитку та виховання; цілеспрямований процес соціалізації майбутнього фахівця, що характеризується завершеністю. Перспективою подальших досліджень є вивчення професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, зокрема її складників – психолого-педагогічної, валеологічної, правової та інших компетентностей.

Специфіка діяльності фахівців у сфері навчання й відновлення засобами фізичної реабілітації передбачає вирішення завдань не лише психофізичного, але й психосоціального рівня. Велику роль для майбутнього фахівця з фізичної реабілітації у встановленні контактів із пацієнтами та іншими спеціалістами відіграє комунікативна здатність та компетентність у спілкуванні, що є одним із головних чинників високого професіоналізму.

Лише активні форми особистісно орієнтованої підготовки, виховання створюють умови для ефективного нагромадження кожним із фахівців власного особистого досвіду, самостійного усвідомлення ним загальнолюдських цінностей-ставлень, дозволяють йому проявити ініціативу, творчість, самостійність у процесі активної особистісно значущої діяльності, стимулюють її до природного самовираження й самореалізації.

Сформовані професійні якості спонукають до постійного застосування отриманих умінь, інформацій на практиці, переглянути свої уявлення про себе та інших людей, до більш теплого та дружнього сприйняття і більш правильного виявлення своїх почуттів, емоцій та бажань до оточуючих їх людей, спонукають до постійного, безперервного самовдосконалення та розвитку особистості фахівця. Розглядаючи проблему формування професійно значущих якостей у майбутніх фахівців із фізичної реабілітації, вивчаючи потреби соціально-педагогічної практики, спрямованої на підвищення ефективності виконання професійної діяльності, можна зробити висновок, що за всієї наявності та розмаїтості курсів у процесі навчання немає відповідного програмно-методичного забезпечення в системі підготовки й підвищення кваліфікації фахівців із фізичної реабілітації. А це й повинно стати об'єктом уваги дослідників, практичних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демінська, Л. О. (2004). *Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури* (дис. канд. пед. наук: 13.00.04). Донецьк (Deminska, L. O. (2004). *Intersubject connections in the process of professional training of the future teachers of physical culture* (PhD thesis). Donetsk).
2. Деркач, А. А. (2004). *Акмеологические основы развития профессионала*. М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: НПО МОДЭК (Derkach, A. A. (2004). *Acmeological basis of professional development*. М.: Publishing house of the Moscow psychological-social institute; Voronezh: of NPO of MODEC).
3. Карпенко, О. Г. (2004). *Професійне ставлення соціального працівника*. К. (Karpenko, O. H. (2004). *Professional attitude of a social worker: a teaching manual*. К.).
4. Карпов, А. В. (1998). *Психология принятия управленческих решений*. М.: Юрист (Karpov, A. V. (1998). *Psychology of making managerial decisions*. М.: Lawyer).
5. Маркова, А. К. (1996). *Психология профессионализма*. М.: Знание (Markov, A. K. (1996). *Psychology of professionalism*. М.: Knowledge).
6. Оржеховская, В. М. (2011). Здоров'язберезжувальне навчання і виховання: проблеми, пошук. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя: Психолого-педагогічні науки*, 4, 29–31 (Orzhehovskaia, V. M. (2011). Health-saving learning and education: problems, search. *Scientific notes of NSU named after M. Gogol: Psychological and pedagogical sciences*, 4, 29–31).
7. *Основы общей психологии* (1998). В 2 т. Т.1. М.: Педагогика (*Fundamentals of general psychology* (1998). In 2 vol. Vol. 1. М.: Pedagogics).
8. Шадриков, В. Д. (1982). Проблемы професійних здібностей. *Психологічний журнал*, 5, 13–26, 67 (Shadrykov, V. D. (1982). Problems of professional abilities. *Psychological Journal*, 5, 13–26, 67).

РЕЗЮМЕ

Сущенко Елена. Теоретические условия формирования профессиональных качеств у будущих специалистов по физической реабилитации в процессе производственной практики в условиях центра комплексной реабилитации детей с инвалидностью.

В статье обоснована актуальность и перспективы формирования и развития профессиональных качеств личности будущих специалистов по физической реабилитации; раскрыты основы организации и методики формирования профессиональных качеств в работе и практической подготовке будущих специалистов по физической реабилитации в условиях центра комплексной реабилитации детей с инвалидностью. Успешное выполнение профессиональной деятельности любого работника социальной сферы зависит от овладения и удачного использования им ряда характеристик, в том числе профессиональных качеств личности. Доказано, что профессиональная деятельность специалистов по физической реабилитации должна опираться и реализовываться на базе системы профессиональных качеств.

Ключевые слова: профессиональные качества, организация, исследование, методика, специалист по физической реабилитации, профессиональная подготовка.

SUMMARY

Sushchenko Olena. Theoretical conditions of the future physical rehabilitation specialists' professional qualities formation in the process of productive practice in conditions of a comprehensive rehabilitation center for children with disabilities.

The article proves the urgency and prospects of formation and development of professional qualities of the personality of the future physical rehabilitation specialists. The foundations of organization and methods of formation of professional qualities in the work and practical training of the future physical rehabilitation specialists in conditions of a comprehensive rehabilitation center for children with disabilities are revealed. Successful performance of the professional activity of any employee in the social sphere depends on the mastery and fruitful use of a number of characteristics, including professional qualities of the individual. It has been proved that professional activity of physical rehabilitation specialists should be based and implemented on the basis of a system of professional qualities. In the process of mastering, learning and implementing practical professional activity of the individual, psychological qualities are gradually fixed, professionalized, forming an independent system of rules of behavior, response, communication of a specialist with a child or his representative.

When solving the tasks of the study of implementation of the practical component of professional training of physical rehabilitation specialists, rehabilitation of children with disabilities, such theoretical methods of investigation have been used: analysis and generalization of methodological literature, pedagogical questioning, observation, analysis. In the article it is determined that special attention should be paid to the connection between methodological and theoretical training and practical experience for the physical rehabilitation specialists. It has been proved that professional qualities are an important factor in the professional suitability of a specialist.

Key words: professional qualities, organization, research, methodology, physical rehabilitation specialist, professional training.